

vonatkozóan a friss információk tömeges szállítására alkalmas *forrásismerettel* rendelkezik.

Ezekhez még hozzá kell tennünk azt a korántsem elhanyagolható ténytet, hogy az EIU *nemzetközi munkatársi hálózata* szinte egyedülálló, ami záloga az információk frissességének és teljességének.

Az IEAS szolgáltatás indulásakor mindössze 80 országra terjed ki. A 60 fejlődő (A csoport) és a 20 OECD-tagország (B csoport) gazdaságára vonatkozó folyamatos, állandóan felrészített adatszolgáltatás 2 formában áll majd az igénylők rendelkezésére:

- on-line keresés,
- negyedéves, ún. „hard-copy” jelentések formájában.

Az EIU a már meglevő és állandóan bővülő adataiból számítógépes adatbankot hozott létre. Ehhez on-line keresési lehetőséget teremtett felhasználói számára. Azok az érdeklődők, akik Belgiumban, Kanadában, az NSZK-ban, Olaszországban, Angliában és az Egyesült Államokban kompatibilis terminállal rendelkeznek, on-line kapcsolatba léphetnek az adatbankkal az IDC-n (*International Data Corporation*) keresztül. Más országok a TYMNET adatátviteli hálózaton keresztül kapcsolódhatnak a központhoz.

A negyedéves „hard-copy” jelentéseket légi úton küldik el a megrendelőknek. Minden riport országonként – éves és negyedéves bontásban – önálló táblázatokat fog tartalmazni azokra az adatokra és mutatókra vonatkozólag, amelyek a gazdasági értékelésekhez nélkülözhetetlenek.

A táblázatok idősoros adatsortjai biztosítják a gazdasági összehasonlítások és egyéb elemzések lehetőségét.

Az adatbank a már említett 80 ország 47 gazdasági mutatójára vonatkozólag 1970-től fogja tartalmazni az adatokat. A későbbiekben mind az országok, mind a mutatók számát növelni fogják. Az adatokat egy nemzetközi statisztikai forrás-bázis alapján gyűjtik be. Ezeket havonta revidéálják, amihez főként a nemzeti forrásokat (nemzeti stb. bankok, statisztikai hivatalok jelentései) veszik igénybe, illetve a nemzetközi szakember-hálózat és regionális tudósítók gyűjtő és feltáró tevékenységét.

A szolgáltatások évi előfizetési díja:

on-line + hard-copy reports:	5.950 \$
hard-copy reports:	3.950 \$

Ispánkiné Somlyai Katalin

INFORMÁCIÓKERESÉS

Új csehszlovák jogszabály az információkereső nyelvekről

Az információkereső nyelvekkel kapcsolatos kérdések már régóta felkeltették a csehszlovák szakemberek érdeklődését, hiszen jórészt megoldottságtól függ a korszerű információs rendszerek működése és fejlődése. A 70-es évek második felében az állami kutatási terv is előírta a velük való foglalkozást – az információs rendszerekkel kapcsolatos feladatok egy részfeladatául.

Az említett részfeladat égisze alatt kibontakozott kutatómunkát a Tudományos, Műszaki és Gazdasági Információs Központ (Ústředí vědeckých, technických a ekonomických informací, ÚVTEI) szakemberei irányították és koordinálták. A munka eredményességéről több dokumentum tanúskodik, úm.

1. Konceptió a csehszlovák tudományos, műszaki és gazdasági információs rendszer információkereső nyelveinek egységes gyűjteményéhez és e nyelvek kompatibilitásának biztosítása az NTMIK által kimunkált információkereső nyelvekkel.
2. Alapelvek az információkereső nyelveknek a csehszlovák tudományos, műszaki és gazdasági információs rendszerbe történő bevezetéséhez.

3. A csehszlovák tudományos, műszaki és gazdasági információs rendszer információkereső nyelvekkel foglalkozó központjának feladatrendszere.
4. Keretirányelvek az egynyelvű teauruszok kimunkálásához.

Mindez a NTMIK vonatkozó szabványosítási akcióiban történt aktív csehszlovák bekapcsolódás mellett valósult meg.

Az ismertetett előmunkálatok alapján adta ki a Szövetségi Műszaki és Beruházásfejlesztési Minisztérium 1959. évi 6. sz. utasítását, amely meghatározza az információkereső nyelveknek a tudományos, műszaki és gazdasági információs rendszerbe történő bevezetésének, illetve a rendszerben való hasznosításának az alapelveit.

Az említett jogszabály kimondja, hogy az információkereső nyelvek a tudományos, műszaki és gazdasági információs rendszer belső integrációjának, automatizálásának és a nemzetközi együttműködésbe való bekapcsolásának meghatározó eszközei.

Az információkereső nyelvek egységes gyűjteményét úgy kell kialakítani, hogy az *kompatibilis legyen az NTMIK fokozatosan létrejövő információkereső nyelveivel*, illetve azok együttesével. Így alakulna ki a Csehszlovákiában használatos információkereső nyelvek központi magja. Ennek érdekében *ki kell adni* – cseh és

szlovák nyelven egyaránt – az NTMIK rubrikátorát és makrotezauruszát, valamint ágazati tezauruszait.

A fentiekén kívül a jogszabály más információkereső nyelvek használatát is előírja (pl. ETO, nemzetközi szabadalmi osztályozás, az országban használt különféle más – statisztikai, szociális, gazdasági stb. – osztályozási rendszerek, különféle, nemzetközileg meghonosodott információkereső nyelvek).

Végül az utasítás formálisan is létrehozza a csehszlovák tudományos, műszaki és gazdasági információs rendszer információkereső nyelvekkel foglalkozó központjait. E központok az ÚVTEI, illetve a Szlovák Műszaki Könyvtár (*Slovenské technická knižnica*) keretében fognak működni. Feladatkörük a következő: szabványok és módszertani dokumentumok közzététele az információkereső nyelvek témaköréből, módszertani és tanácsadó szolgálat működtetése, továbbképzések és más szakmai rendezvények szervezése, az információkereső nyelvek központi regisztrálása, illetve informálás e bázisról, az NTMIK információkereső nyelvei cseh és szlovák változatának elkészítése, az ETO gondozása.

/KOFNOVEC, L.: *Selektní jazyky v šs. soustavě VTEI. = Československá Informatika, 21. köt. 6. sz. 1979. p. 161–164./*

(Futala Tibor)

Interdiszciplináris témák információkeresésének problémái

A tudomány és a tudományos kutatások gyors fejlődése magával hozta, hogy a terminológia, a szakmai zsargon alakulása erősen diszciplinákra orientáltan ment végbe. Ez azt jelenti, hogy egy-egy tudományágon és műszaki területen belül a szakirodalom sajátos ismérvei alakultak ki, *speciális referálási és indexelési elvek és gyakorlat honosodott meg, nehezítve ezzel az általános érvényű szakirodalmi információkeresés megteremtését.* A különféle diszciplinák ugyanis módszerekben, elméletben, publikációkban és ezzel együtt szakmai nyelvükben egymástól egyre inkább elszigetelődnek. Ennek nyomán az indexelő és referáló szolgáltatások is diszciplinára célzottakká váltak.

Ezzel a tendenciával együtt járt a diszciplinák sajátos szakkifejezéseinek, zsargonjának elterjedése, ami indexeléskor a diszciplinákban meghonosodott *sajátos deskriptorok használatában jut kifejezésre.* Ennek egyenes következménye, hogy egy-egy szakterület számára a más diszciplinákban publikált szakirodalom keresése az eltérő indexelés miatt alig lehetséges: az egyik diszciplinában képzett kutató általában nem képes információt találni

egy másik diszciplinára orientált információszolgáltatás indexelési rendszerén keresztül.

Az ezzel összefüggő másik probléma a *szakirodalom átfedése*, vagyis a határok elmosódása a diszciplinák között. A kutatási témák ugyanis nem oszthatók fel minden esetben egyértelműen az egyes diszciplinák között. Ezért valamely szakterületen publikált dokumentum releváns lehet más szakterületek kutatói számára is, esetleg más szempontból, viszont éppen az előbb ismertetett okok miatt azt nem, vagy nehezen lehet kikeresni. Fontossá teszi e probléma megoldását az, hogy a diszciplinák közötti kommunikáció igénye jelentősebb, mint azt sokan feltételezik.

A vizsgálat tárgya és forrásai

Az interdiszciplináris szakirodalom indexelésének és keresésének problémája vizsgálható például a *társadalomtudományok és az egészségügy* példáján. Kiindulásként feltehető, hogy egyes témák teljes szakirodalmi bázisának feltárását lehetetlenné teszi egy adott, zárt diszciplinán kívüli dokumentum feltárása az eltérő indexek miatt.

A társadalomtudományok és az egészségügyi tudományok diszciplinájába is tartozó két téma például a *vetélés és a halál*. Mindkét téma szociológiai, pszichológiai, gazdasági és klinikai szempontból egyaránt jelentős, mindkettőnek komoly szakirodalma van, és mindkettő az érdeklődés homlokterében áll.

A szerzők az ismertetett kísérletekben a következő referáló vagy indexelő lapokat használták, amelyek közül az első kettő orvostudományi-egészségügyi, a másik kettő pedig társadalomtudományi tárgyú: *Index Medicus, International Nursing Index, Sociological Abstracts, Psychological Abstracts.*

Az *Index Medicus* az orvostudomány legfontosabb referáló lapja, mintegy 2200 biológiai és orvosi folyóirat teljes, és néhány társadalomtudományi folyóirat válogatott feldolgozásának eredménye. Az *International Nursing Index* 200 beteg-, terhes- és gyermekápolási, valamint gondozási és 200 egyéb folyóiratot dolgoz fel, Ezek egy részét az *Index Medicus* is feldolgozza.

A *Sociological Abstracts* 91 folyóiratot referál teljes egészében az antropológia, a szociológia, a közgazdaság és a jog területéről, valamint részlegesen 277 egyéb folyóiratot is, amelyek ezek határterületeit érintik. A *Psychological Abstracts* 900 folyóirat szelektív feldolgozásának eredménye.

Az elemzés módszere

A folyóiratcímeket diszciplinák szerint sorolták be és minden hivatkozást a diszciplinák szerint foglaltak táblá-